

Eğer bu broşür elinize ulaştıysa engelli bir çocuğa sahip ailelerde akrabalar arasındaki ilişkiler sorunuyla ilgileniyorsunuz demektir. Özellikle bu ailelerde, engelli çocuğun erkek ve kız kardeşlerine dikkat etmek isteriz.

Güncel araştırmalar, özel çocuğun kardeşlerinin gündelik hayatın zorluklarını farklı bir şekilde karşıladığını gösterir. Kardeşlerin özellikleri aşağıdaki unsurları sıklıkla etkiler:

- kız ile erkek kardeşlerinin arasındaki ilişkiler (bu, psikofiziksel gelişim özellikleri üzerine düşünmek için zemin sağlar);
- ebeveyneler ile ve aile içindeki ilişkiler;
- kardeşlerinin kimliklerine ilişkin algıları;
- arkadaşlar ve akrabalar ile ilişkiler;
- kardeşlerinin yetişkin yaşamları üzerine düşünceleri.

Engelli bir kardeşe karşı duygular, kişinin kaç yaşında olduğuna göre değişir. Küçük çocuklar genellikle zihinsel engelli olan kardeşlerinin sorunlarını garip bir şey olarak görmezler.

İlkokula giden çocukların zihinleri engellilik konusunda net değildir, kardeşlerinin “farklı” olduğunu söylerler çünkü anne ve babasının söylediği budur. Kendi kardeşleri ile arkadaşlarının kardeşleri arasındaki farkı gözlemleyebilir ve kardeşlerinin geleceği hakkında erkenden endişelenebilirler.

Okula giden çocuklar, engelli küçük kardeşlerine karşı daha dikkatli olma ve onlara karşı daha az kıskanç ve saldırgan davranma eğilimindedir.

Ancak psikolojik araştırmalar, engelli bir çocuğun kardeşi olmanın aslında çok zor olduğunu göstermektedir. Bir çocuğun iç dünyasında kaygı, kıskançlık, suçluluk ve annenin ilgisi ve yakınlığı için kardeşiyle savaşıma arzusu gibi bazen birbiriyle çelişen duygular ortaya çıkar.

Toplumda ve ailelerde engelli bir kişiye kızılamayacağına veya engelli kardeşi kıskanılmayacağına dair yazılı olmayan kurallar vardır. Ancak bir çocuk engelli kardeşinin kendisinden çok daha fazla ilgi ve bakım gördüğünü fark ettiğinde bu tür duygular kaçınılmazdır. Bu tepkiler, tabu gibi görüldüğünden aile içi çatışmaların doğal gelişimini ve çözümünü engeller.

Hayatın ilerleyen yıllarında bu duygular farklı şekillerde ortaya çıkabilir ve kardeşlerin hayatını zorlaştırabilir. Ebeveynin sevgisi için yapılan rekabet, tüm çocuklar arasında görülebilir. Bu nedenle, bazen her çocuğun yedi yaşında, kendisini ailenin en önemli bireyi gibi hissetmesine izin verilmesi gerektiğini unutmamak önemlidir.

Birçok çocuğun özel gereksinimli kardeşine karşı gösterdiği anlayış, hoşgörü ve sevgi, çocuğun hayal kırıklığı, korku, öfke ve kıskançlığı kabullenebilmiş ve üstesinden gelebilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Benzer durumda olan diğer çocuklarla bir araya gelmek ve onların deneyimlerini, yaşadıklarını ve duygularını paylaşmak, zor duygusal ifadelerin üstesinden gelmeye yardımcı olabilir.

Engelli bir çocuğun doğmasıyla aile içi ilişkiler doğal olarak değişir. Eğer tüm aile üyeleri özel ihtiyaçları olan bir çocuğun durumuyla eşit derecede ilgileniyorsa bu akrabaları birleştirir ve paylaşılan sorumluluk aile bağlarını güçlendirir. Öte yandan çocuğu ve özelliklerini kabullenmenin zor duygusal durumu genellikle ailenin sosyal izolasyonuna yol açar.

Çocuklar aileleriyle özdeşleşirler. Eğer aile farklıysa onlar da kendilerini farklı hissederler. Ergenlik döneminde çocuklar başkalarına benzemeye, herkes gibi olmaya çalışırlar. Bazen ailelerinden utanmaları da gayet normal bir süreçtir. Bir ergenin kendi çelişkili duygularını çözmesi, kendini ve aile içindeki ilişkileri anlaması zordur. Bu nedenle kardeşlerin profesyonellerin yanı sıra çevrelerindeki kişilerin de anlayışıyla muamele görmesi önemlidir.

Hangimiz çocukken güvenilebileceğimiz, sırtımızı dayayabileceğimiz gerçek bir dostun hayalini kurmadık ki? Kardeşinize karşı anlayışlı, sevgi dolu ve koruyucu bir arkadaşınızın olması çok güzel. Peki, yeni arkadaşlarınıza “sıra dışı” bir kardeşiniz olduğunu nasıl söylersiniz? Ondan korkarlar mı? Misafirliğe gelmek isterler mi? Sıradan bir çocuğun aklına buna benzer daha pek çok soru gelir.

Genellikle sağlıklı bir çocuk, arkadaş çevresinde engelli bir kardeşi olan tek çocuktur. Zorluklara, “olağanüstü” duruma rağmen kardeşini sevdiğini açıklamak onun için zor olabilir. Arkadaşlar, komşular, öğretmenler kardeşlere aile dışında ilişkiler geliştirmeleri için çeşitli şekillerde yardımcı olabilirler. Aile çevresindeki insanlar özel ihtiyaçları olan çocuğa diğer çocuklarla aynı şekilde davrandığında tüm aile üyeleri kendilerini daha özgür hissedip diğer insanların anlayışını daha iyi görür.

Yetişkinlik dönemi üzerine düşünen çocukların çoğu, engelli kardeşleri için büyük sorumluluk üstlenmekte ve çok erken yaşlarda, gelecekte kendi hayatlarının nasıl olacağını düşünmektedir. Belki de ebeveynlerin kendileri engelli bir çocuğa bakamayacak duruma geldiklerinde yerlerine geçecek kişilerin çocuklar olacağını umduklarını düşünürler. Bu tür beklentiler açık anlaşmalar şeklinde olabileceği gibi dile getirilmemiş veya dolaylı da olabilir.

Bazen de çocuklar ebeveynlerine doğrudan geleceği nasıl gördüklerini sormaktan çekinir ve ebeveynler çocuğun sürekli olarak geleceği düşündüğünü fark etmezler. Engelli bir kardeşi

olan çocukların çoğu, tüm yetişkinlik hayatını her zaman ailelerine yakın olmak ve ebeveynlerine yardım etmek için planladıklarını söyler.

ÖZEL İHTİYAÇLARI OLAN ÇOCUKLARIN KARDEŞLERİNE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

Ebeveynler ve yakın aile, ailenin ilgisi ve imkanları “özel” çocuğa yöneldiğinde kardeşlerin kendilerini gereksiz hissettiklerini unutmamalıdır.

“Özel” çocuğunuzun gelişimi ve yetiştirilmesinde size destek olan profesyonellerden ailenizdeki diğer çocuklarla da ilgilenmelerini isteyebilirsiniz.

Çocuklarınızla yapacağınız aile içi konuşmalara güvenmeniz, onların kardeşlerinin özellikleri hakkında neler bildiklerini öğrenmenize, farklı engellilik hizmetleri hakkında bilgi edinmenize yardımcı olacaktır, ardından da onlara kendi başınıza veya uzmanların yardımıyla ilgili ve yararlı bilgiler sağlayabilirsiniz.

Ailenizi destekleyen profesyonellerle birlikte aynı durumdaki diğer çocuklarla kardeş toplantıları düzenlemeyi teklif edebilirsiniz.

Deneyimleriniz, ailede “olağanüstü” bir çocuğa sahip olmanın krizini yaşarken edindiğiniz derin bilgiler, olumlu kişisel değişimleriniz ve elbette kişisel örneğiniz, kardeşlerin durumunda da değişimleri beraberinde getirir.

Şehir Klinik Çocuk
Psikiyatri Dispanseri
Psikoloğu
A. A. Nichkasova

Kaynaklar: A. Bakk, K.
Güneward. Bakım ve Özen.
Gelişimsel gecikmeleri olan
insanlar hakkında bir kitap.
St. Petersburg Erken
Yardım Enstitüsü, 2001

